

w zespole *Stará manipulace* w postaci spisów obywateli ziemi chebskiej z lat 1649–1652 sporządzonych pod kątem wyznania. W opracowaniu przytoczono nazwiska zawarte w omawianych źródłach.

Kolejny tekst to opracowanie Hany Pátkovej zawierające edycję listów Václava Hrubiego do Gustava Friedricha i Václava Novotného (*Žák a učitele. Václav Hrubý, Gustav Friedrich a Václav Novotný. Přínos korespondence pro poznání situace v české historiografii v první třetině 20. století*). Zaprezentowane listy pochodzą ze spuścizn przechowywanych w Instytucie Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej (*Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky*). Teksty korespondencji będącej wkładem do poznania historiografii XX w. poprzedza krótki wstęp.

Dział „Dokumenty” zamyka źródłoznawcze opracowanie Jindřicha Dejmka pt. *Cirkulární instrukce československého MZV z doby pražského jara 1968*. Praca dotycząca instrukcji Ministerstwa Spraw Zagranicznych Czechosłowacji przedstawia sytuację w okresie tzw. praskiej wiosny 1968 r. oraz funkcjonowanie tego ministerstwa. Zawiera też spis czechosłowackich przedstawicieli dyplomatycznych w wybranych krajach w 1968 r., a także wykaz i edycję 94 dokumentów (telegrafów) z zasobu archiwum tego ministerstwa (*Archiv Ministerstva zahraničních věcí*).

W dziale „Recenzje” zamieszczono opracowane przez Ivana Hlaváčka omówienie publikacji Michaela Hochedlingera pt. *Österreichische Archivgeschichte. Vom Spätmittelalter bis zum Ende des Papierzeitalters*.

Wioletta Lipińska

(Warszawa, Instytut Badań Literackich PAN)

„SLOVENSKÁ ARCHIVISTIKA”. ODBOR ARCHIVNICTVA A SPISOVEJ SLUŽBY MV SR 2013, nr 1–2

Numer pierwszy czasopisma otwiera tekst Vladimíra Rábika poświęcony prof. Richardowi Marsinie z okazji jego 90. urodzin.

Dział „Studia i Artykuły” składa się z pięciu tekstów. Pierwsze opracowanie, autorstwa Danieli Tvrdoňovej z Archiwum Narodowego Słowacji, poświęcone jest studiom nad zespołem Referat Ministerstwa Szkolnictwa i Oświaty Narodowej w Bratysławie (*Referát Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave — archívny fond a jeho pôvodca*). Odnosząc się do dziejów aktotwórcy dokumentacji, autorka przybliżyła okoliczności powołania urzędu, jego kompetencje, system kancelaryjny i strukturę wewnętrzną. Następnie scharakteryzowała schemat zespołu przyjęty po uporządkowaniu materiałów, zawartość poszczególnych

działów i postać inwentarza. Zespół liczy 497 j.a. i obejmuje ok. 64,5 m.b. Dokumentacja pochodzi z lat 1880–1955 i znacznie wykracza poza zakres działania urzędu, czyli lata 1919–1938.

Analizę zespołu archiwalnego zawiera kolejny tekst w tym dziale, również autorstwa pracownika Archiwum Narodowego w Bratysławie. Jest to artykuł Kataríny Švábikovej pt. *Inštruktorát Ministerstva sociálnej starostlivosti (1919) 1920–1933. Rozbor archívneho fondu*. Autorka przeprowadziła analizę materiałów ośrodka szkoleniowego Ministerstwa Opieki Społecznej działającego w latach 1920–1933 przechowywanych w Archiwum Narodowym Słowacji (22 j.a., czyli 2,75 m.b.), które zostały ponownie opracowane i opisane w nowym inwentarzu. Omawiając dzieje aktowórcy, autorka odniosła się do uwarunkowań administracyjno-historycznych, opisała początki działania tej placówki i jej kompetencje. W drugim rozdziale autorka przeprowadziła analizę archiwalno-teoretyczną zespołu, omówiła problem jego identyfikacji oraz stan opracowania i klasyfikacji materiałów na grupy rzeczowe, a także zasady inwentaryzacji. W ostatnim bloku autorka scharakteryzowała poszczególne rodzaje dokumentacji oraz ich znaczenie dla badań na temat opieki społecznej.

Trzeci tekst działu to opracowanie źródłoznawcze Drahomíra Velički z Archiwum Państwowego w Bytči pt. *Privilégium Juraja Turza pre Turzovku z roku 1602*. Autor omówił w nim historię wydania przywileju żupana orawskiego Juraja Turzo z 21 lutego 1602 r., dzieje przechowywania dokumentu, a następnie przedstawił jego zawartość i opisał cechy zewnętrzne. Tekst uzupełniają dwa załączniki, pierwszy zawierający wykaz osadników w miejscowości Turzovka i drugi z wydaniem edytorskim przywileju.

Następny artykuł, autorstwa Martina Valkoviča, to opracowanie poświęcone historii ziemi nitriańskiej w latach 1918–1922 (*Úradnícka elita Nitrianskej župy a jej podiel na upevňovaní československej štátnej moci v rokoch 1918–1922. Priebeh administratívneho začleňovania Nitrianskej župy do Československej republiky*). Autor opisał w nim środowisko urzędnicze oraz przeprowadził szczegółową analizę sytuacji na terenie ziemi nitriańskiej po zakończeniu pierwszej wojny światowej. Przedstawił też problemy, jakie wiązały się z dostosowywaniem dawnych ziem położonych w granicach Austro-Węgier do nowych warunków w granicach Czechosłowacji.

Dział zamyka artykuł Kataríny Nádaski z Archiwum Narodowego Słowacji pt. *Nové archívne dokumenty k reštaurovaniu Dómu sv. Alžbety v Košiciach z 19/20. storočia (Príspevok k skúmaniu puristickej prestavby Dómu sv. Alžbety v Košiciach)*. Autorka przedstawiła dzieje przebudowy katedry św. Elżbiety, następnie omówiła zawartość odnalezionych w 2011 r. w Archiwum Miasta Koszyce dokumentów dotyczących remontu kościoła w latach 1875–1906.

W dziale „Dyskusje” znalazł się tekst Vladimíra Wolfshörndla zawierający rozważania na temat teorii i metodyki oraz praktyki archiwalnej w kontekście

kształtowania zasobu i jego wpływu na opracowanie i udostępnianie materiałów (*Synergizmus archívnej vedy a archívnej praxe paralelný so štandardizáciou ako problém [Kritická úvaha skoro filozofická]*). Drugi artykuł, autorstwa Radoslava Ragača, pt. *Ešte raz a naposledy na margo diskusie s Dr. M. Čovanom* to kontynuacja pracy zawierającej polemikę z teoriami Miroslava Čovana na temat wybranych epitafiów.

W dziale „Literatura” zamieszczono m.in. omówienie publikacji wydanej przez Związek Słowaków w Polsce („*Studia Historica Tyrnaviensia XIV–XV*”) oraz wydawnictwa *Trnavská univerzita vo svetle dejín* (Kraków–Trnava).

„Przeгляд Czasopism Zagranicznych” zawiera omówienia archiwalnych periodyków amerykańskich, niemieckich, czeskich, francuskich, węgierskich, rosyjskich i polskich (t. 97 czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”).

Dział „Wiadomości” otwiera sprawozdanie Jozefa Hanusa z narady szefów kierowniczych organów archiwalnych (EBNA, EAG, EURIBICA), która odbyła się w Nikozji 11–12 października 2012 r., podczas której miała wystąpienie m.in. Barbra Berska.

Następne relacje z konferencji to tekst Radoslava Ragača o międzynarodowej konferencji archiwalnej w Paryżu oraz Michala Wannera z 17. kongresu Międzynarodowej Rady Archiwalnej w Brisbane w Australii (18–23 sierpnia 2012).

Dalej zamieszczono artykuł Henriety Žažovej o międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej dziejom służby zdrowia i opieki społecznej w Słowacji, zorganizowanej 10–11 października 2012 r.

W dziale tym znalazła się również informacja Jozefa Pociska o wyjeździe słowackich archiwistów do Brna oraz relacja Kataríny Takácsovej i Michaly Sedláčkovej dotycząca warsztatów poświęconych opracowaniu i ochronie negatywów fotografii zorganizowanych w Archiwum Narodowym Słowacji (21 listopada 2012).

Następne teksty poświęcone są konferencjom zorganizowanym na Uniwersytecie Komenskiego w Bratysławie. Są to relacje Františka Gahéra z międzynarodowego posiedzenia badaczy zajmujących się epigrafiką (15 stycznia 2012) oraz Ľuboša Kačírka i Pavla Tišliara z konferencji na temat dziedzictwa kulturalnego w społeczeństwie (13–15 listopada 2012).

Dalsze sprawozdania odnoszą się do konferencji, które odbyły się w Bibliotece Państwowej w Bańskiej Bystrzycy. Są to artykuły Ingrid Kuchárikovej i Blanki Snopkovej o konferencji poświęconej XVI stuleciu w świetle kultury książki, zorganizowanej 6–7 listopada 2012 r. oraz Dany Chalupkovej na temat spotkania dotyczącego klasztorów benedyktyńskich, które miało miejsce 19–20 września 2012 r. pod patronem Opactwa Benedyktynów w Tyńcu oraz Katedry Historii FHV w Bańskiej Bystrzycy. W spotkaniu wzięli udział m.in. dr Michał Gronowski i o. Włodzimierz Zatorski z Opactwa Benedyktynów w Tyńcu, Mateusz Zduński z klasztoru w Biskupowie oraz Marta Sztwiertnia z Benedyktynskiego Instytutu Kultury.

Dział „Wiadomości” zawiera też relację Gábora Strešňáka z obrad w mieście Szeged (18–20 czerwca 2012), które zorganizowano z okazji Dni Archiwów Węgierskich, oraz komunikat Zuzany Kollárovej dotyczący kongresu w Krakowie (12–15 września 2012) poświęconego dziejom Polski. Ostatnim tekstem w tym dziale jest informacja Richarda Pavloviča o konferencji na temat czeskiej, słowackiej i czechosłowackiej historii XX w., która została zorganizowana przez Instytut Historyczny Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Hradec Králové (4–5 kwietnia 2013).

W „Kronice” zamieszczono teksty poświęcone jubileuszom Bożeny Slezákovéj, Lubicy Máteovej, Ladislava Vrtela, Soňi Maťugovej, Mileny Ostrolúckej oraz pamięci Edgara Ponyi i Jozefa Kočiša.

W numerze drugim omawianego periodyku dział „Studia i Artykuły” otwiera tekst Richarda Marsiny z zakresu historii średniowiecznej pt. *Historické pramene k byzantskej misii (861/862)–(885/886)*. Autor scharakteryzował w nim zachowane dokumenty archiwalne dotyczące misji chrystianizacyjnej na terenie Moraw z lat 861–886. Przypomniął przy okazji, że większość zachowanych źródeł przetrwała w postaci odpisów z oryginalnych rejestrów papieża Jana VIII z lat 872–882 znajdujących się w Tajnym Archiwum Watykańskim. Oryginały dokumentów są spisane po łacinie, z wyjątkiem dwóch sporządzonych w języku greckim, tj. listu księcia Rościsława do bizantyjskiego cesarza Michała III oraz listu tegoż cesarza do wymienionego księcia. Autor przytoczył też wybrane legendy odnoszące się do omawianego zagadnienia.

Drugi artykuł w tym dziale jest autorstwa Veroniki Novákovej, a dotyczy metodyki archiwalnej (*Provenienčný princíp na Slovensku*). Autorka poruszyła kwestię recepcji i zastosowania w praktyce zasady proveniencji na terenie Słowacji. W kontekście genezy zasady przynależności zespołowej przypomniła też wytyczne opracowane przez Samuela Mullera, Johana Adriana Feitha i Roberta Fruina. Odnosząc się do zagranicznej literatury archiwistycznej, autorka nawiązała do prac Johanna Papritza, Adolfa Brennekego, Michela Duchaina, Petera Scotta, Terry’go Cooka. Zaznaczyła przy tym, że nowa teoria dotycząca zespołowości archiwalnej pojawiła się na Słowacji z pewnym opóźnieniem. Przy okazji wspomniła o działalności węgierskich archiwistów, takich jak Endre Varga i Győző Ember. Odniosła się także do prac z okresu Czechosłowacji, wymieniając m.in.: Václava Kratochvíla, Václava Vojtiška, Václava Hrubého, Václava Lukáša, Františka Hoffmanna. Nawiązując do czasów współczesnych, autorka zwróciła uwagę na działalność czeskiego i słowackiego środowiska archiwalnego — przypomniła dorobek Michala Kušika, Václava Babički, Tomáša Kaliny, Františka Sedláka, Elemira Rákoša, Milana Skřivánka. W artykule przybliżone zostały również dzieje archiwów na Słowacji, w tym działalność Václava Chaloupeckiego, proces kształtowania się zasad opracowania zespołów archiwalnych, przykłady pomocy archiwalnych i zapisy wybranych wytycznych.

Następny tekst w dziale, autorstwa Evy Vrlákovéj, nosi tytuł *Pramenná hodnota archívnych dokumentov Okresného úradu v Dolnom Kubíne (1881) 1923–1945 (1959)*. Autorka zawarła w nim rozważania na temat wartości źródłowej dokumentów powiatowego urzędu w Dolnym Kubíne, które przechowywane są w Archiwum Państwowym w Bytči Oddział Dolny Kubín. Wspomniała też o ponowej inwentaryzacji zespołu, przedstawiła podstawy prawne działania urzędu i omówiła zawartość poszczególnych rodzajów dokumentacji zachowanej w zespole.

Dział „Studia i Artykuły” zamyka tekst Heleny Holli poświęcony działalności archiwisty i historyka Jozefa Kočiša (*Jozef Kočiš — jeden zo zakladateľ'ov moderného slovenského archívnictva*). Prezentując życiorys zawodowy Kočiša, autorka przedstawiła opracowane przez niego zespoły archiwalne oraz publikacje. Załącznikiem do tekstu jest bibliografia prac Jozefa Kočiša.

Wśród streszczeń słowackich wydawnictw zamieszczonych w dziale „Literatura” znalazł się tekst poświęcony pracy wydanej przez Związek Słowaków w Polsce (*Múzeum a historické vedy*, Kraków 2013), a ponadto omówienia publikacji czeskiej, węgierskiej, francuskiej i niemieckiej.

Dział „Przegląd Czasopism Zagranicznych” zawiera omówienia periodyków amerykańskiego, węgierskiego, niemieckiego, czeskiego oraz polskiego („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 98).

Dział „Wiadomości” otwiera tekst Márii Špankovej będący obszernym sprawozdaniem z obrad 27. i 28. zgromadzenia EBNA (*European Board of National Archivists*), 14. i 15. posiedzenia EAG (*European Archives Group*), posiedzenia grupy roboczej EURBICA oraz posiedzenia komitetu kierowniczego europejskiego projektu APEx.

Kolejny artykuł w tym dziale jest autorstwa Aleny Makovej i dotyczy międzynarodowych warsztatów poświęconych ochronie materiałów zorganizowanych w Třeboni (9–13 września 2013).

Następna jest relacja Márii Munkovej z XVII Dni Archiwalnych w Słowacji (21–23 maja 2013) i konferencji na temat „Nauka, kultura i sport w materiałach archiwalnych”.

Dalej znalazła się informacja Ivany Fialovej o Dniu Otwartym (6 czerwca 2013) w Archiwum Narodowym Słowacji.

Następne komunikaty dotyczą wystaw — Elena Machajdíkóvá opisuje wystawę poświęconą mierzeniu czasu (otwarta 1 sierpnia 2013), Daniela Tvrdoňová omawia ekspozycję o historii służby strażackiej (otwarta 6 maja 2013), a Júlia Ragačová przybliżyła wystawę prezentującą dokumenty do dziejów francusko-słowackich (30 października 2013).

W dziale „Wiadomości” zamieszczono też relacje z konferencji. Znalazły się wśród nich: tekst Richarda Pavloviča o konferencji poświęconej Gustavowi Husákowi (maj 2013); komunikat Ivany Fialovej o konferencji naukowej na temat historii rodu Justh (3–4 czerwca 2013); artykuł Marceli Domenovej

o konferencji poświęconej historii Słowacji (25–26 września 2013), w której uczestniczył m.in. dr hab. Stanisław A. Sroka z referatem „Życie codzienne studentów węgierskich na Uniwersytecie Krakowskim w średniowieczu”; komunikat Bożeny Marušicovej na temat konferencji dla archiwistów zajmujących się fotografiami (29 października 2013, Narodowe Archiwum Słowacji); informacja Krístíny Sámelovej o konferencji naukowej na temat historii działalności zbójnickiej na Słowacji (4 listopada 2013).

W dziale tym opublikowano też relację Marty Bednárovej z wyjazdu słowackich archiwistów do południowych Czech oraz sprawozdania: Juraja Roháča z działalności Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii Wydziału Filozoficznego UK w roku akademickim 2012–2013 i Marceli Domenovej z działalności Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii Wydziału Filozoficznego Preszowskiego Uniwersytetu w Preszowie.

W dziale „Kronika” zamieszczono: relację z posiedzenia Naukowej Rady Archiwalnej (20 września 2012), informację o odznaczeniu Igora Grausa oraz prof. Lorenza Mikoletzky’ego, teksty poświęcone działalności prof. Ferdinanda Uličnego, Mikuláša Čelka, Lýdi Kamencovéj.

Wioletta Lipińska

(Warszawa, Instytut Badań Literackich PAN)

STUDIE O RUKOPISECH (=STUDIEN ÜBER HANDSCHRIFTEN=ETUDES CODICOLOGIQUES), t. 47, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, v.v.i. Komise pro soupis a studium rukopisů, Praha 2017, s. 414

Do rąk czytelników trafił kolejny tom „Studiów o rękopisach”, w którym znalazło się dużo wartościowego materiału, przede wszystkim z zakresu kodykologii czeskiej, ale też i z szerszego kręgu kulturowego. Jako, że badania czeskich historyków i literaturoznawców od lat śledzone są w Polsce z dużym zainteresowaniem, choćby z powodów bliskich kontaktów kulturowych i historii, warto przyjrzeć się dokładniej zawartości tego tomu czasopisma.

Wiktor Kubík skoncentrował się na rozpoznaniu niektórych szczegółów dotyczących „Tryptyku” kardynała Jacoppo Stefaneschiego († 1343) oraz ewentualnych wpływów wynikających z jego kontaktów z Giottem i mecenatu dostojnika, możliwych do rozpoznania z perspektywy rękopisów i malarstwa (*Poznámky k Triptychu kardinála Stefaneschiho a jeho mecenášství ve vztahu k Giottovi i dobowě knižní a deskové malbě*, s. 3–24). Swoje rozważania rozpoczyna od relacji łączących Giotta z kardynałem i wynikającego z tego tytułu ewentualnego wpły-